

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A1. Αφομοιώνοντας δημιουργικά τους ήχους όλων των φωνών ο Ιωάννου διαμόρφωσε τη δική του συγγραφική φυσιογνωμία. Με υλικό αντλημένο από τα δύσκολα παιδικά του χρόνια, από τον κόσμο της προσφυγιάς, από τη δίνη του πολέμου και της Κατοχής και από τις περιπέτειες της μεταπολεμικής περιόδου καταρτίζει το θεματολόγιό του. Η μαρτυρία, το βίωμα, η εξομολόγηση, η έκφραση της υπαρξιακής αγωνίας και του αδιέξοδου τροφοδοτούν τα κείμενα του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για την άντληση του υλικού του από τα παιδικά του χρόνια: «Για να την παρηγορήσουμε της δώσαμε περισσότερα μούρα και η γιαγιά μου της είπε κάτι που την έκανε να τυναχτεί», για τον κόσμο της προσφυγιάς: «Ήταν ένα δέντρο παλιό και τεράστιο, τα κλαδιά του ξεπερνούσαν το δίπατο σπίτι μας [...] Ήταν, πάντως, δέντρο φημισμένο σ' όλο το Ισλαχάνε κι ακόμα πιο πέρα». Με την ανταλλαγή των πληθυσμών η ελληνική οικογένεια του αφηγητή έμενε πια σε μουσουλμανική συνοικία. Σχετικά με τον πόλεμο: «Μια ιταλιάνικη μπόμπα είχε σαρώσει την ντουτιά κι είχε ρημάξει το καλοκαμωμένο ξυλόδετο σπίτι, χωρίς να καταφέρει να το γκρεμίσει», αναφορικά με την Θεσσαλονίκη: «Καθόταν ήσυχα για ώρα πολλή στο κατώφλι της αυλής, κι αντί να κοιτάζει κατά το δρόμο η τουλάχιστο κατά το πλαϊνό σπίτι του Κεμάλ, αυτή στραμμένη έριχνε κλεφτές ματιές προς το δικό μας σπίτι, παραμιλώντας σιγανά», σχετικά με τον τρόπο ζωής των απλών ανθρώπων: «Εμείς, πάντως, δεν παραλείπαμε να της δίνουμε μούρα απ' την ντουτιά, όπως άλλωστε δίναμε σ' όλη τη γειτονιά και σ' όποιον περαστικό μας ζητούσε.»

B1. α) Στα έργα του Ιωάννου, ο αφηγητής είναι η κυρίαρχη ατομική συνείδηση, γι' αυτό και η αφήγηση, που κατά κύριο λόγο γίνεται σε

πρώτο πρόσωπο, έχει χαρακτήρα καταγραφικό και κάποτε χρονογραφικό μολονότι τα περιστατικά είναι έντονα και δυσβάστακτα πολλές φορές. Ο χρονογραφικός και καταγραφικός χαρακτήρας μπορεί να διαφανεί από την αναφορά του Ιωάννου στο θέμα της ανταλλαγής πληθυσμών που αποφασίστηκε ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία το 1923. Το στοιχείο αυτό στο κείμενο φαίνεται στο χωριό όπου η ελληνική φτωχή οικογένεια του αφηγητή μένει σ' αρχοντικό σπίτι σε τουρκική συνοικία. «Ήταν δέντρο παλιό και τεράστιο, τα κλαδιά του ξεπερνούσαν το δίπατο σπίτι μας. Μοναχά ένα κακό είχε· τα φύλλα του ήταν σκληρά και οι μεταξοσκώληκες μου δεν μπορούσαν να τα φάνε. Ήταν, πάντως, δέντρο φημισμένο σ' όλο το Ισλαχανέ κι ακόμα πιο πέρα». Άλλο ιστορικό γεγονός στο οποίο αναφέρεται ο Ιωάννου είναι ο πόλεμος του 1940, όπως φαίνεται από τη πρόταση: «Η γυναίκα ξαναφάνηκε και τον επόμενο χρόνο, λίγο πριν απ' τον πόλεμο.»

B1. β) Η αφήγηση οργανώνεται πάνω στα τρία βασικά χρονικά επίπεδα: παρόν – παρελθόν – μέλλον. Η αφήγηση ξεκινά από το παρόν ή έστω το πρόσφατο παρελθόν «Δεν ξαναφάνηκε ...γυναίκα». Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τη μέθοδο της αντεστραμμένης πυραμίδας δίνοντας συγκεντρωμένες πολλές πληροφορίες σχετικά με την πρωταγωνίστρια και τη συμπεριφορά της που αργότερα πρόκειται να τις αναλύσει. Στη συνέχεια δίνονται με ανάδρομη αφήγηση όλες οι επισκέψεις της γυναίκας «που ερχόταν ... να το γκρεμίσει». Ο Ιωάννου στο μεγαλύτερο μέρος του αφηγήματος φροντίζει να διατηρήσει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη μη αποκαλύπτοντας συγκεκριμένα στοιχεία για την ταυτότητα της γυναίκας. Ορισμένα στοιχεία δίνονται στην τέταρτη επίσκεψη της και η αποκάλυψη της ταυτότητας της γίνεται στο τέλος του διηγήματος. Τέλος υπάρχει και μια πρόδρομη αφήγηση:

«Αν γίνει αυτό...εξαμβλώματος» στην οποία ο Ιωάννου με χιούμορ εκφράζει την απέχθεια του για την μοντέρνα αρχιτεκτονική.

B2. α) Η φράση κλεφτές ματιές συνάδει με την αινιγματική συμπεριφορά και τις μυστηριώδεις επισκέψεις της γυναίκας, η οποία ρίχνει κλεφτές ματιές προς το σπίτι, ώστε να μην γίνει αντιληπτή από τους νέους ιδιοκτήτες και κινήσει υποψίες που θα οδηγούσαν στην αποκάλυψη της ταυτότητας της.

Κάθεται κατατσακισμένη: Στην τελευταία της επίσκεψη το 1945, η γυναίκα αντικρύζει το σπίτι της κατεστραμμένο από τους Ιταλούς στρατιώτες. Όλα τα σύμβολα του σπιτιού (το κατώφλι, το πηγάδι, το δέντρο) έχουν πλέον αφανιστεί και επομένως οι ρίζες του παρελθόντος της δεν υπάρχουν πια.

Είχε μαλακώσει την καρδιά: Βασικός θεματικός άξονας του κειμένου είναι η αντοχή των σχέσεων των απλών ανθρώπων κατά τη δοκιμασία τους με τις εθνικές διαφορές. Η οικογένεια του αφηγητή συμμερίζεται την νοσταλγία της τουρκάλας, διότι και οι ίδιοι είχαν εγκαταλείψει τον τόπο τους και επιθυμούσαν να επιστρέψουν κάποτε.

Κατάγυμνη αυλή: Στην αυλή κάποτε υπήρχαν τα σύμβολα του σπιτιού μέσω των οποίων προσπαθούσε η γυναίκα να κρατήσει ζωντανή τη σχέση με το παρελθόν. Το πρόθημα «κατά» του επιθέτου δηλώνει την ολοκληρωτική καταστροφή της αυλής και δικαιολογεί τη συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας.

Αφράτο μάρμαρο: Αποτελεί στοιχείο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και έτσι προβάλλεται η αντίθεση ανάμεσα στο νέο και τον παλιό πολιτισμό.

B2. β) Στο συγκεκριμένο χωρίο ο αφηγητής ειρωνεύεται τον σύγχρονο πολιτισμό και τους εκπροσώπους του από άποψη ηθικής αλλά και αισθητικής. Από άποψη ηθικής χαρακτηρίζει τους εργολάβους συμμορία, ανθρώπους γελοίους, με πονηρό μυαλό που αποσκοπούν μονάχα στο κέρδος. Από άποψη αισθητικής το δίπατο παλαιό αρχοντικό έχει πλέον γκρεμιστεί και στη θέση του υπάρχει μια πολυκατοικία από τις πιο φρικαλέες. Σκοπός του αφηγητή είναι να τονίσει τον κερδοσκοπικό χαρακτήρα του σύγχρονου πολιτισμού που αντιμετωπίζει απαξιωτικά τον παλαιότερο πολιτισμό.

Γ1. α) Το κατώφλι της αυλής αποτελεί – μαζί με το δέντρο και το πηγάδι – ένα από τα τρία σύμβολα του σπιτιού. Η γυναίκα καθόταν στο κατώφλι διότι αποτελούσε καθημερινή συνήθεια των γυναικών στις μουσουλμανικές συνοικίες να περνούν τις ώρες τους καθισμένες στο κατώφλι του σπιτιού τους. Εκτός αυτού, όπως αποκαλύπτεται στο τέλος του αφηγήματος, όταν η γυναίκα αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το σπίτι της εξαιτίας του Συμφώνου Ανταλλαγής των Πληθυσμών παρασυρμένη από τα συναισθήματα της έκλαιγε και φιλούσε το κατώφλι της πατρικής εστίας. Εξάλλου, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η γυναίκα επισκεπτόταν το σπίτι σαν ξένη, οπότε λογικά δεν θα μπορούσε να εισέλθει στα ενδότερα του σπιτιού.

Γ1. β) Η αποκάλυψη του ψηφιδωτού οδηγεί στην γνωστοποίηση της ταυτότητας της γυναίκας μέσω της ιστορίας της γριάς. Με την ανάδρομη και εγκιβωτισμένη αφήγηση της γριάς ο αναγνώστης πληροφορείται τόσο την ταυτότητα της γυναίκας όσο και την αιτία και τις συνθήκες της αποχώρησής της. Επομένως, η αριστοκρατική συμπεριφορά της γυναίκας οφείλεται στην καταγωγή της και το σπίτι του αφηγητή ήταν το πατρικό

της. Αν και η σκηνή που αφηγείται η γριά είναι έντονα συναισθηματική δεν παρεκκλίνει στον μελοδραματισμό εξαιτίας της λακωνικότητας με την οποία την παραδίδει ο Ιωάννου καθώς επίσης και της απόστασης του χρόνου ανάμεσα στο περιστατικό και την αφήγηση. Εντοπίζουμε και εδώ το μοτίβο της προσφυγιάς και την μεγάλη οδύνη που προκάλεσε η ανταλλαγή και στις δύο συμβαλλόμενες πλευρές.

Δ1) Ανάμεσα στα δυο κείμενα υπάρχουν σαφείς ομοιότητες. Αρχικά και στα δυο κείμενα προσδιορίζεται συγκεκριμένα ο τόπος: στο διδαγμένο κείμενο ο τόπος είναι δίπλα στον Κεμάλ το Σπίτι, στο Ισλαχνέ, στη Θεσσαλονίκη, ενώ στο παράλληλο ο τόπος είναι δίπλα στο «Ακρόπολις» και μέχρι την οδό Πλάτωνος. Ως προς τον χρόνο γίνεται ρητή αναφορά στην κατοχή, στο διδαγμένο με την τέταρτη επίσκεψη της γυναίκας ενώ στο παράλληλο «όπου μέχρι και την κατοχή...Εβραίων». Η καθημερινή συνήθεια των μουσουλμάνων, γυναικών να κάθονται στην εξώπορτα φαίνεται ότι ίσχυε και για τις γριές Εβραίες αλλά μονάχα τα Σάββατα. Επίσης ομοιότητα αποτελεί η ειρωνεία του αφηγητή για τους εργολάβους και το σύγχρονο πολιτισμό που προσπαθεί να επιβληθεί με το γκρέμισμα περιφρονώντας τον παραδοσιακό πολιτισμό. Μέσα στα δυο κείμενα εντοπίζουμε το στοιχείο της καταστροφής λόγω πολεμικών συνθηκών (μια ιταλιάνικη μπόμπα... γκρεμίσει – στρατιωτικές μπουλντόζες). Τα βυζαντινά μνημεία του παράλληλου κειμένου παραπέμπουν στο ψηφιδωτό του διδαγμένου. Και στα δυο κείμενα λείπει η συναισθηματική έξαρση. Ανάμεσα στα δυο κείμενα υπάρχουν και δυο διαφορές: α) τα σπίτια που γκρεμίζονται στο διδαγμένο βρίσκονται σε μουσουλμανική συνοικία, ενώ στο παράλληλο σε Εβραϊκή β) στο παράλληλο κείμενο γκρεμίζουν λόγω τουρισμού στοιχείο που δεν υπάρχει στο διδαγμένο κείμενο.

Επιμέλεια Θεμάτων

Γαζή Κατερίνα

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΛΟΥΚΑΣ ΚΟΛΜΙΑΣ